

Pregledni znanstveni članak

■ Osiguranje od profesionalne odgovornosti i određivanje trenutka nastanka osiguranog slučaja

Darko Vrkljan¹

Sažetak: *Osiguranje od odgovornosti je najvažnija vrsta osiguranja u funkciji zaštite imovinskih interesa osiguranika (štetnika). Naknada štete, u praksi najčešće u novcu, omogućava oštećeniku pokriće za stvarno pretrpljenu štetu. Osiguranje od profesionalne odgovornosti, kao odgovornosti vezanoj uz profesionalno obavljanje neke (gospodarske) djelatnosti i koja je u fokusu ovog rada, u osigurateljnoj praksi otvara mnogobrojna pitanja od kojih se izdvajaju dva glavna pitanja: (neuređeni) pravni okvir i uloga tzv. okidača (engl. trigger) koji zapravo definiraju aktivaciju ugovora o osiguranju ovisno o trenutku nastanka štetnog događaja.*

Nakon uvodnog dijela u kojem se pojašnjavaju pojam, podjela i uloga osiguranja od (profesionalnih) odgovornosti, autor daje pregled svih obveznih i dragovoljnih osiguranja od profesionalnih odgovornosti u hrvatskom pravu prema stanju na 31.12.2020. godine (isključujući transportna osiguranja odnosno djelatnost prometa/prijevoza). U radu se posebno pojašnjava pravni okvir osiguranja od (profesionalnih) odgovornosti s navođenjem pojedinih specifičnosti. Daje se kritički prikaz i analiza okidača uz razmatranje primjene pojedinih okidača u osigurateljnoj praksi i njihove usklađenosti sa zakonskim propisima. Zaključno se daju prijedlozi (re)definiranja zakonskih mogućnosti primjene pojedinih okidača i daljnjeg razvoja i širenja osiguranja od profesionalnih odgovornosti na hrvatskom osigurateljnom tržištu.

Ključne riječi: *osiguranje od odgovornosti, profesionalna odgovornost, okidač, zastara*

¹ Darko Vrkljan, mag. oec., mag. iur., Merkur osiguranje d.d., dvrkljan555@gmail.com

1. UVOD

Osiguranje od odgovornosti je, uz osiguranje imovine od raznih rizika, najvažnija vrsta osiguranja u funkciji zaštite imovinskih interesa osiguranika (štetnika). Osiguranjem od odgovornosti štiti se imovina osiguranika ali na posredan način. Naime, u slučaju nastanka štete trećoj osobi uslijed obavljanja neke (gospodarske) djelatnosti, a za čiji nastanak postoji osiguranikova odgovornost, osiguranik (štetnik) dužan je tu štetu naknaditi. Ta naknada, u praksi najčešće u novcu, ići će na teret osiguranikove imovine, tj. umanjena njegove imovine osim ako nema sklopljen odgovarajući ugovor o osiguranju od odgovornosti. Temeljem takvog ugovora o osiguranju, osiguratelj će preuzeti pravnu zaštitu osiguranika od neutemeljenih zahtjeva treće osobe (oštećenika) i u konačnici naknaditi stvarno nastalu štetu trećoj osobi ali najviše do visine iznosa osiguranja (svote osiguranja/limita).

Trećom osobom smatra se svaka osoba, fizička ili pravna, koja nije subjekt ugovora o osiguranju i koja trpi određenu štetu. Sklapanjem ugovora o osiguranju od odgovornosti, osiguratelj i ugovaratelj osiguranja/osiguranik štiti će i oštećenika omogućavajući mu stručno utemeljenu i bržu isplatu naknade za stvarno pretrpljenu štetu.

Temeljem prethodno iznesenog, cilj ovog rada je pojasniti pojam, podjele i ulogu osiguranja od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti odnosno, preciznije, obveznog (ugovornog) osiguranja od profesionalne odgovornosti isključujući transportna osiguranja² odnosno djelatnost prometa/prijevoza. Poseban naglasak bit će na pravnom okviru obveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti i analizi tzv. okidača (engl. trigger) koji zapravo definiraju aktivaciju ugovora o osiguranju ovisno o trenutku nastanka štetnog događaja, trenutku prijave/postavljanja odštetnog zahtjeva ili nekom drugom trenutku, a što je sve usko vezano uz zastarne rokove. Navedeni okidači nerijetko su predmet rasprava, a ponekad i prijepora, u hrvatskoj osigurateljskoj praksi te će autor objasniti bitne karakteristike pojedinih okidača, primjenu istih u hrvatskoj i svjetskoj osigurateljskoj praksi te ukazati na mogući razvoj hrvatske osigurateljske prakse. Prikazom važećih osiguranja od profesionalne odgovornosti s analizom karakteristika i kritičkim pregledom triju premijski najznačajnijih imenovanih obveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti, autor daje argumentiranu i reprezentativnu sliku stanja osiguranja od profesionalnih odgovornosti u Republici Hrvatskoj.

2. PODJELA I PREGLED TRŽIŠTA OBVEZNIH OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI

Osiguranja od odgovornosti, prema hrvatskom pravu, svrstana su u imovinska osiguranja, dakle osiguranja kojima je svrha naknada nastale štete. Zbog

---

² Sukladno hrvatskoj osigurateljskoj praksi, transportno osiguranje odnosi se na razne vrste osiguranja u okviru obavljanja djelatnosti prijevoza morem, unutrašnjim vodama, kopnom i zrakom, bilo u okviru samo jednog vida prometa, bilo u kombinaciji više njih. Uključuje kasko/odgovornost plovniha objekata, kargo, zrakoplovstvo, razne transportne odgovornosti, kredite/jamstva/BBB.

posebnosti pokrića, specifičnih šteta i raznolikosti zakonodavnog okvira, osiguranja od odgovornosti smatraju se zasebnom podvrstom imovinskog osiguranja.

Osnovna podjela osiguranja od odgovornosti je podjela na obvezna osiguranja od odgovornosti i dragovoljna osiguranja od odgovornosti. Svaka od prethodno navedenih kategorija može se podijeliti na osiguranje od izvanugovorne opće/javne odgovornosti i na osiguranje od ugovorne profesionalne odgovornosti (Belanić, 2009) koja je i u fokusu ovog rada. Navođenjem pojma „profesionalne“ autor želi naglasiti da se radi o odgovornosti vezanoj uz profesionalno obavljanje neke (gospodarske) djelatnosti.

Bitna razlikovna odrednica osiguranja od profesionalne odgovornosti i opće odgovornosti iz obavljanja djelatnosti je da se osiguranje od profesionalne odgovornosti odnosi na djelatnosti kod kojih osiguranik, u pravilu temeljem akademskog stupnja obrazovanja, isporučuje odnosno pruža intelektualne usluge trećim osobama ali bez isporuke materijalnih dobara (fizičkih proizvoda) ili fizičkog rada na materijalnoj imovini. Sva prethodno navedena osiguranja od odgovornosti treba razlikovati od izvanugovorne privatne odgovornosti kojom se osigurava odgovornost privatne osobe za štetu koju počini trećoj osobi izvan obavljanja profesionalne, bolje rečeno gospodarske, djelatnosti.

Sukladno Pravilniku o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja (dalje u tekstu: Pravilnik), posebnom se analizom iz cijele vrste osiguranja 13 mogu izdvojiti vrste rizika na kojima se bilježi premijski i štetovni dio portfelja osiguranja od odgovornosti koji se odnosi na temu i opseg ovog rada, dakle obvezna osiguranja od profesionalne odgovornosti. Predmetne vrste rizika su 13.09 – 13.12, 13.16, 13.18 – 13.20 i 13.22.

Ukupna premija u tim vrstama rizika iznosi 46,17 mil. kn i predstavlja rast od 2,28 mil. kn, odnosno 5,21%, u odnosu na 2019. godinu³. Kvota šteta se razlikuje po svakoj od vrsta rizika. Analizom zadnjih 5 godina (2016 – 2020)⁴, osim vrsta rizika 13.20 i 13.22 za koje su podaci dostupni za zadnje 4 godine, najbolji tehnički rezultat ima vrsta rizika 13.16 - Osiguranje od odgovornosti obavljanja zaštitarskih i detektivskih djelatnosti. Nakon vrste rizika 13.16, slijede 13.19 - Osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja i 13.22 - Osiguranje turističke agencije od odgovornosti za paket-aranžman. Najlošiji tehnički rezultat ima vrsta rizika 13.09 - Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava i iznosi 255% nakon koje slijede 13.12 - Osiguranje od odgovornosti revizorskih tvrtki i 13.10 - Osiguranje od odgovornosti odvjetnika.

3 Hrvatski ured za osiguranje (HUO), dostupno na <https://huo.hr/hr/statistika> (19.09.2021.)

4 Hrvatski ured za osiguranje (HUO), dostupno na upit (2021.)

3. PRAVNI OKVIR OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI

3.1 Pravni izvori

Osiguranja od odgovornosti (općenito) su uređena odredbama Zakona o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO) napose odredbama Odsjeka 27. Ugovor o osiguranju i to općim odredbama i odredbama članaka 964. i 965. koji se odnose isključivo na osiguranja od odgovornosti. Odredbe o ugovornoj odgovornosti odnosno povredama ugovornih obveza uređena su člancima 342. – 349. pri čemu se u članku 349. podredno upućuje na odredbe ZOO o naknadi izvanugovorne štete.

S obzirom na to da se osiguranja od odgovornosti odnose na mnogobrojne djelatnosti/profesije, pravne izvore (obveznih) osiguranja od profesionalnih odgovornosti čine propisi koji prvenstveno uređuju pojedinu (gospodarsku) djelatnost/profesiju. Pojam propisi odnosi se u prvom redu na zakone ali i na razne podzakonske akte i/ili akte raznih strukovnih organizacija, npr. komora.

Uvjeti osiguranja, kao autonomni izvor prava, sadrže ugovorne odredbe o čijoj su se primjeni na ugovor o osiguranju od odgovornosti sporazumjele ugovorne strane – ugovaratelj osiguranja i osiguratelj. Razlikuju se opći uvjeti osiguranja, koji najčešće citiraju odredbe ZOO, i posebni uvjeti osiguranja koji, u pravilu, svojim odredbama preciznije uređuju pitanja predmeta osiguranja, pokrića, isključenja te prava i obveza osiguratelja i osiguranika ovisno o djelatnosti/profesiji na koju se odnose. Osim odredaba općih i/ili posebnih uvjeta, primjenjuju se i odredbe police osiguranja. Sukladno čl. 926. ZOO, u slučaju neslaganja neke odredbe općih ili posebnih uvjeta i neke odredbe police osiguranja, prednost će imati odredba police osiguranja. U slučaju neslaganja neke fiskalne i neke strojem pisane odredbe, prednost će imati pisana odredba odnosno rukopisna odredba u slučaju neslaganja s pisanom odredbom.

Uvjeti osiguranja – opći i posebni, sastavni su dio ugovora o osiguranju i zajedno s ostalim odredbama unesenim u policu osiguranja čine temelj ugovornog odnosa.

3.2 Pravna osnova

ZOO u čl. 8. navodi prastaro rimsko načelo svačije obveze suzdržavanja od nanošenja štete drugome (*neminem laedere*). Uslijed obavljanja (profesionalne) djelatnosti, moguće je da jedna osoba (štetnik) uzrokuje štetnom radnjom drugoj osobi (oštećenik) štetu. U tom slučaju je štetnik kao dužnik (u pravilu) obavezan popraviti nastalu štetu oštećeniku kao vjerovniku.

Osiguranje od (ugovorne) profesionalne odgovornosti ima svoj temelj u neispunjenju, nepotpunom ispunjenju ili zakašnjenju u ispunjenju ugovora. Za ugovornu odgovornost, osim općih pretpostavki odgovornosti za štetu (subjekti, štetna radnja, šteta, uzročna veza i protupravnost), traže se i dvije posebne

pretpostavke: 1. valjani ugovor i 2. povreda obveze iz tog ugovora (Belanić, 2009). Povredom obveznopravnog odnosa (ugovora), dakle propustom ili pogreškom, kao štetnom radnjom, nastaje ugovorna odgovornost. Treća je osoba zapravo druga ugovorna strana koja je pretrpjela štetu uslijed propusta ili pogreške osiguranika. Pravila ugovorne odgovornosti većinom su dispozitivne naravi za razliku od pravila izvanugovorne odgovornosti koja su pretežito prisilne naravi (Čurković, 2015). Ugovorom o osiguranju može se odgovornost proširiti i na slučajeve za koje se inače prema zakonu ne odgovara, osim ako je to u suprotnosti s načelom savjesnosti i poštenja.

3.3 Manifestacija štete

ZOO propisuje tri oblika štete: obična šteta (*damnum emergens*), izmakla korist (*lucrum cessans*) i neimovinska šteta. Kod imovinskih šteta se u pravilu radi o uništenju ili oštećenju stvari. Izmakla korist se manifestira kao financijska šteta. Financijska šteta je svaki ekonomski gubitak, npr. nemogućnost uporabe, prekid isporuke usluga, gubitak dobiti, itd. Podjela financijskih šteta je na posljedične štete (engl. *consequential losses*) i na čiste/neposljedične (imovinske) štete (engl. *pure financial/non-consequential losses*).

Financijske štete mogu nastati kao direktna posljedica osigurane štete uslijed smrti/tjelesne ozljede/oštećenja zdravlja ili uslijed uništenja/oštećenja imovine. One mogu nastati i bez da je došlo do smrti/tjelesne ozljede/oštećenja zdravlja ili uništenja/oštećenja imovine u kojem smislu su i najčešće u praksi.

Osim pojma čiste imovinske štete (engl. *Pure Financial Loss, PFL*), u praksi se upotrebljava i pojam imovinska šteta u širem smislu. Takva manifestacija specifična je upravo za osiguranja od profesionalnih odgovornosti no moguća je i kod osiguranja od opće/javne odgovornosti. U osigurateljnoj praksi takva se šteta smatra „lancem sreće“ obzirom se vrlo lako prenosi na slijedećeg oštećenika stvarajući neprekinut uzročno-posljedični lanac odštetnih zahtjeva.

4. ULOGA OKIDAČA (TRIGGERA)

Uloga okidača iznimno je važna u osiguranjima od odgovornosti, posebice u (obveznim) osiguranjima od profesionalnih odgovornosti. Pojam okidač označava (štetni) događaj koji aktivira pokriće po polici osiguranja.

Osnovna funkcija okidača je određivanje meritornog trenutka nastanka osiguranog slučaja (Pavić, 2009) koji, primjerice, može biti trenutak nastanka šetnog događaja ili trenutak kada oštećenik i/ili osiguranik podnosi zahtjev za naknadu štete. Ovisno o ugovorenom/primjenjivom okidaču, pojedini štetni događaj smatrat će se, ili neće, osiguranim u smislu vremenskog ograničenja naknade štete.

U teoriji osiguranja razlikujemo mnogobrojne okidače, tj. teorije o trenutku

nastanka osiguranog slučaja (Ćurković, 2009) primjenjive u raznim pravnim sustavima, od kojih se mogu izdvojiti slijedeći:

1. *Loss Occurrence/Nastanak* štetnog događaja (*Losses Occurring During – LOD, occurrence trigger, teorija štetnog događaja*) prema kojem osiguratelj naknađuje štetu ako je štetni događaj nastao za vrijeme trajanja osiguranja,
2. *Claims Made/Prijava* štetnog događaja (*teorija odštetnog zahtjeva, načelo prijave*) prema kojem je šteta u pokriću samo ako je odštetni zahtjev podnesen za vrijeme trajanja osiguranja ili u dogovorenom roku nakon isteka ugovornog razdoblja osiguranja,
3. *Act Committed/Uzrok* štetnog događaja (*teorija uzroka*) prema kojem je bitan trenutak kada su (prvi put) učinjeni propust ili pogreška koji rezultiraju (osiguranom) štetom,
4. *Exposure Coverage/Izloženost* štetnom događaju (*teorija izloženosti*) za koji je ključan trenutak kad je osoba prvi put bila izložena riziku odgovornosti za štetu za što je školski primjer izloženost, tj. udisanje azbestnih čestica,
5. *Manifestation Coverage/Saznanje* o štetnom događaju (*teorija manifestacije*) kod kojeg je bitan trenutak saznanja, tj. manifestacije štete kod oštećenika i dobar primjer je odgovornost za onečišćenje okoliša – trenutak saznanja o onečišćenju okoliša.

U osigurateljnoj praksi, posebice osiguranjima od odgovornosti, kako zbog zakonskih odredaba tako i zbog sporazumno ugovorenih, najvažnija su slijedeća tri okidača:

1. Nastanak štetnog događaja koji je i najčešći u hrvatskoj osigurateljnoj praksi. Primjena tog okidača usklađena je s odredbama pozitivnih propisa Republike Hrvatske, napose prisilnim odredbama ZOO o osiguranom slučaju (čl. 922), o osiguranju od odgovornosti (čl. 964 i 965), o ništetnosti odredaba o gubitku prava na osigurninu (čl. 942) i posebice odredbama o zastari kod ugovora o osiguranju (čl. 234). Bitan je trenutak nastanka štetnog događaja koji mora biti tijekom trajanja predmetne police osiguranja.
2. Prijava štetnog događaja koji se nerijetko susreće u našoj praksi no, kako će biti objašnjeno u nastavku, upitne zakonitosti. Ovaj okidač je u svjetskoj osigurateljnoj praksi standardni okidač kod osiguranja od profesionalnih odgovornosti i osiguranja od odgovornosti iz upotrebe proizvoda. Osigurani slučaj mora se također dogoditi tijekom trajanja police osiguranja odnosno tijekom retroaktivnog perioda (engl. *Retroactive Date*, tj. period prije početka važenja police osiguranja) ako je isti ugovoren. Najvažniji argument u prilog korištenja ovog okidača je vremensko ograničenje osigurateljeve obveze obzirom je ista ograničena obvezom prijave odštetnog zahtjeva osiguraniku (i notifikacije osiguratelju) najkasnije do isteka police osiguranja po kojoj se taj odštetni zahtjev prijavljuje.

Primjena tog okidača, obzirom ograničava obvezu osiguratelja, dovodi u pitanje poštivanje odredaba ZOO o dopuštenim odstupanjima od prisilnih odredaba ako su u nedvojbenom interesu osiguranika (Ćurković, 2009).

Nadalje, primjena je upitna i zbog suprotnosti s prisilnim odredbama ZOO-a o zastari potraživanja iz ugovora o osiguranju. Upravo je zastara prava iz ugovora o osiguranju najvažniji (i najsporniji) element koji čini primjenu tog okidača ništetnim u hrvatskom pravnom sustavu. Naime, smatra se da ista bitno ograničava obvezu osiguratelja čime se dovodi u pitanje načelo jednake vrijednosti činidaba iz čl. 7. ZOO. Međutim, ta odredba zapravo ne umanjuje ugovornu obvezu osiguratelja jer je osiguratelj i dalje u potpunosti dužan naknaditi štetu (u okvirima ugovorenih uvjeta osiguranja). Ona se treba, u smislu temeljne djelatnosti osiguratelja – preuzimanje rizika (engl. *underwriting*), smatrati ograničenjem opsega osigurateljnog pokrića isto kao i ograničenja u smislu teritorijalnog pokrića, sudjelovanja osiguranika u šteti, opsega štete, itd. Naravno, dužnost je osiguratelja pravovremeno, dakle prije sklapanja ugovora o osiguranju, potpuno i jasno informirati ugovaratelja osiguranja odnosno osiguranika o značenju primjene tog okidača.

Važno je istaknuti da je ugovor o osiguranju od profesionalne odgovornosti, osim u iznimnim slučajevima, trgovački ugovor, dakle ugovor koji sklapaju trgovci (profesionalci) od kojih je barem jednom to i osnovna trgovačka djelatnost. Uplitanje u ugovorne odnose profesionalaca kojima se kontrolira izloženost pojedinom riziku može imati dalekosežne posljedice u smislu smanjivanja (i možebitnog prestanka) pružanja prihvatljivog pokrića osiguranja od profesionalne odgovornosti. Primjer uobičajene i na svjetskom tržištu prihvaćene primjene okidača prijave štetnog događaja je osiguranje od profesionalne odgovornosti liječnika (engl. *MedMal*) čiji propust/pogreška moraju biti prijavljeni tijekom trajanja police osiguranja odnosno u dodatnom periodu (engl. *Discovery Period*) nakon isteka predmetne police osiguranja ako je takav period ugovoren.

Sve navedeno govori u prilog ozakonjenja okidača prijave štetnog događaja kao dodatne (ugovorne) mogućnosti kod sklapanja ugovora o osiguranju od profesionalne odgovornosti.

Dodatna mogućnost, vezana prvenstveno na osiguranja od profesionalnih odgovornosti, koju bi zakonodavac mogao razmotriti jest nastavak (isključive) primjene nastanka štetnog događaja kao okidača uz na zakonu utemeljenu mogućnost skraćivanja zastarnih rokova i uz propisivanje minimalnog trajanja zastarnog roka pri čemu bi svaka suprotna odredba bila ništetna. Mogućnost ugovaranja kraćih rokova trebala bi uključivati i obvezu osiguratelja da bilo kakvo skraćivanje zastarnih rokova mora biti izričito ugovoreno.

3. Uzrok štetnog događaja koji je sličan okidaču nastanka štetnog događaja ali još nije zaživio u hrvatskoj osigurateljnoj praksi. Primjena tog okidača ima svoju veliku ulogu upravo kod osiguranja od profesionalne odgovornosti obzirom je u svojoj biti usklađen s pozitivnim propisima Republike Hrvatske. Naime, taj okidač temelji se na određivanju trenutka kada je prvi put učinjen propust i, slično kao i neki specifični okidači, dopušta aktiviranje raznih polica. Takav propust/pogreška može se događati godinama a da nema nikakve manifestacije štete. Posljedično, moguća je aktivacija više

polica osiguranja, tj. prijava šteta po policama osiguranja iz raznih razdoblja osiguranja. Obzirom se jedan te isti propust ponavlja svake godine (sve dok nije otkriven), on aktivira svaku od polica ovisno kad je (ponovno) učinjen isti propust. Dobar primjer je odgovornost računovođa/knjigovođa koji, primjerice, mogu u svakom godišnjem financijskom izvještaju ponavljati isti propust/pogrešku i time svaki put iznova aktivirati pokriće po pojedinoj polici osiguranja od profesionalne odgovornosti. Ovaj okidač ne postavlja trenutak prijave kao uvjet aktiviranja pokrića po pojedinoj polici osiguranja. Upravo suprotno, vezuje se na trenutak počinjenja propusta i ostavlja osiguraniku i dalje mogućnost naknadne prijave štetnog događaja uvažavajući propisane zastarne rokove.

5. OSNOVNI PREGLED OBVEZNIH (I DRAGOVOLJNIH) OSIGURANJA OD PROFESIONALNE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM PRAVU

5.1 Pregled obveznosti osiguranja od profesionalne odgovornosti

Pregled osiguranja od profesionalnih odgovornosti uključuje obvezna i dragovoljna osiguranja od odgovornosti te stanje propisa na 31.12.2020. godine. Obvezna osiguranja propisana su zakonskim i podzakonskim propisima te aktima pojedinih strukovnih organizacija/komora. Dragovoljna osiguranja rezultat su potreba i zahtjeva ugovaratelja osiguranja/osiguranika kojima hrvatski osiguratelji više ili manje uspješno izlaze ususret te su ovim pregledom, prema dostupnim podacima, obuhvaćena i ona dragovoljna osiguranja koja se nalaze u ponudi više od jednog osiguratelja koji posluje na hrvatskom osigurateljnem tržištu.

U Tablici 1. daje se pregled osiguranja od profesionalne odgovornosti, (ne) obvezatnosti ugovaranja te pripadajući pravni okvir za svaku od navedenih obveznih profesionalnih odgovornosti.

Tablica 1: Pregled obveznosti osiguranja od profesionalne odgovornosti

RB	VRSTA OSIGURANJA OD PROFESIONALNE ODGOVORNOSTI	OBVEZNO	PRAVNI OKVIR
1	IZVOĐAČI GRAĐEVINSKIH RADOVA	DA	Zakon o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje NN 78/15, 118/18 i 110/19
2	IZVOĐAČI MONTAŽNIH RADOVA	DA	ISTO KAO POD RB 1

3	ARHITEKTI	DA	Zakon o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju NN 78/15, 114/18 i 110/19
4	INŽENJERI GRAĐEVINARSTVA	DA	ISTO KAO POD RB 3
5	INŽENJERI STROJARSTVA	DA	ISTO KAO POD RB 3
6	INŽENJERI ELEKTROTEHNIKE	DA	ISTO KAO POD RB 3
7	INŽENJERI ŠUMARSTVA I DRVNE TEHNOLOGIJE	DA	Zakon o Hrvatskoj komori inženjera šumarstva i drvne tehnologije NN 22/06
8	ODVJETNICI	DA	Zakon o odvjetništvu NN 9/94, 117/08, 50/09, 75/09 i 18/11
9	JAVNI BILJEŽNICI	DA	Zakon o javnom bilježništvu NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09 i 120/16
10	REVIZORSKA DRUŠTVA	DA	Zakon o reviziji NN 127/17
11	OBAVLJANJE ZAŠTITARSKIH I DETEKTIVSKIH DJELATNOSTI	DA	Zakon o privatnoj zaštiti NN 16/20 NB: nema obveze za detektivsku djelatnost
12	OBAVLJANJE DJELATNOSTI UPRAVLJANJA NEKRETNINAMA	NE	
13	OBAVLJANJE LIJEČNIČKE, STOMATOLOŠKE I LJEKARNIČKE DJELATNOSTI	DA	Zakon o zdravstvenoj zaštiti NN 100/18 i 125/19
14	STEČAJNI UPRAVITELJI	DA	Stečajni zakon NN 71/15, 104/07
15	ZASTUPANJE U OSIGURANJU I POSREDOVANJE U OSIGURANJU I REOSIGURANJU	DA	Zakon o osiguranju NN 30/15, 112/18, 63/20 i 133/20
16	ODGOVORNOST MENADŽERA (DIREKTORA I RUKOVODITELJA) - D&O	NE	
17	TURISTIČKE AGENCIJE OD ODGOVORNOSTI ZA PAKET-ARANŽMAN	DA	Zakon o pružanju usluga u turizmu NN 130/17, 25/19, 98/19 i 42/20
18	NOSITELJI IZRADE ELABORATA GOSPODARENJA OTPADOM	DA	Zakon o održivom gospodarenju otpadom NN 94/13, 73/17, 14/19 i 98/19

19	ODGOVORNOST HRVATSKE KONTROLE ZRAČNE PLOVIDBE	DA	Zakon o osnutku Hrvatske kontrole zračne plovidbe NN 19/98, 20/00 i 51/13
20	ORGANIZATORI/SPONZORI KLINIČKIH TESTIRANJA	DA	Zakon o lijekovima NN 76/13, 90/14 i 100/18
21	NARUČITELJI ISPITIVANJA VETERINARSKO-MEDICINSKIH PROIZVODA	DA	Zakon o veterinarsko-medicinskim proizvodima NN 84/08, 56/13, 15/15 i 32/19
22	POSREDNICI U PROMETU NEKRETNINA	DA	Zakon o posredovanju u prometu nekretnina NN 107/07, 144/12, 14/14 i 32/19
23	POREZNI SAVJETNICI	DA	Zakon o poreznom savjetništvu NN 127/00, 76/13 i 115/16
24	OVLAŠTENI PSIHOLOZI	DA	Zakon o psihološkoj djelatnosti NN 98/19 NB: samo privatna psihološka praksa
25	OVLAŠTENI SOCIJALNI PEDAGOZI	DA	Zakon o socijalnopedagoškoj djelatnosti NN 98/19
26	JAVNI KOMISIONARI	DA	Ovršni zakon NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17 i 131/20
27	STALNI SUDSKI VJEŠTACI	DA	Pravilnik o stalnim sudskim vještacima NN 38/14, 123/15, 29/16 i 61/19
28	KVALIFICIRANI PRUŽATELJI USLUGA POVJERENJA	DA	Pravilnik o pružanju i korištenju usluga povjerenja NN 60/19
29	PRUŽATELJ USLUGA KREDITNIM INSTITUCIJAMA	NE	Odluka o eksteralizaciji NN 118/20
30	OVLAŠTENI INŽENJERI GEODEZIJE	DA	Zakon o obavljanju geodetske djelatnosti NN 25/18
31	PRAVNA OSOBA KOJA UPRAVLJA JAVNOM CESTOM/ KONCESIONAR	NE	
32	ENERGETSKI CERTIFIKATORI	NE	
33	KONTROLORI ENERGETSKIH CERTIFIKATA	NE	
34	DADILJE	DA	Zakon o dadiljama NN 37/13, 98/19

35	KNJIGOVODSTVENO- RAČUNOVODSTVENA DJELATNOST	NE	
----	---	----	--

5.2 Imenovane vrste rizika obveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti

U nastavku se, sukladno Pravilniku, daje detaljniji prikaz osnovnih karakteristika obveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti imenovanih vrsta rizika u vrsti osiguranja 13 - Ostala osiguranja od odgovornosti. Osnovne karakteristike uključuju pravni okvir, navođenje obveznika sklapanja ugovora o osiguranju, određivanje kruga trećih osoba, limite (iznose osiguranja) odgovornosti, obvezu obnavljanja police osiguranja te pojedine specifičnosti odnosno zanimljivosti.

Prikaz se odnosi na tri najznačajnije imenovane vrste rizika obveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti prema iznosu bruto zaračunate premije u 2020. godini⁵ i to redom:

- 13.18 osiguranje od odgovornosti iz obavljanja liječničke, stomatološke i ljekarničke djelatnosti,
- 13.10 osiguranje od odgovornosti odvjetnika,
- 13.09 osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava

5.2.1 Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja liječničke, stomatološke i ljekarničke djelatnosti (13.18)

Zakon o zdravstvenoj zaštiti u članku 155. stavak 4. propisuje poslodavcu obvezu osigurati sve zdravstvene radnike „...od štete koja bi mogla nastati u provođenju zdravstvene zaštite.“ Isti članak 155. u stavcima 1. i 2. definira tko su zdravstveni radnici i koje uvjete moraju ispuniti kako bi mogli pružati uslugu zdravstvene zaštite. U stavku 3. navodi se dužnost postupanja prema pravilima zdravstvene struke što je potvrda namjere zakonodavca za sklapanjem osiguranja od profesionalne odgovornosti.

Obveznik sklapanja ugovora o osiguranju od profesionalne odgovornosti je, kako je prethodno i navedeno, poslodavac što prvenstveno znači zdravstvena ustanova ali i trgovačko društvo registrirano za zdravstvenu djelatnost te privatni zdravstveni radnici.

Krug trećih osoba (oštećenika) uključuje korisnike zdravstvenih usluga uz standardno isključenje srodnika i vlasnika/suvlasnika ugovaratelja osiguranja ili osiguranika.

Zakonodavac, osim dobre odluke propisivanja ovog osiguranja od profesionalne odgovornosti obveznim, nažalost nije dodatno uredio vrlo bitna pitanja iznosa

⁵ Hrvatski ured za osiguranje (HUO), dostupno na <https://huo.hr/hr/statistika> (19.09.2021.)

osiguranja, širine pokrića, odgovornosti zbog neispravne opreme (koja je zapravo objektivna odgovornost), pretpostavke valjanosti licence, itd.

5.2.2 Osiguranje od odgovornosti odvjetnika (13.10)

Osiguranje od profesionalne odgovornosti odvjetnika (i odvjetničkih vježbenika) uređeno je Zakonom o odvjetništvu (dalje u tekstu: ZOOD). Obveznik sklapanja ugovora o osiguranju je odvjetnik odnosno društvo (javno trgovačko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću), a prema članku 44. stavak 5. ZOOD, tu obvezu (za sve odvjetnike) može preuzeti Hrvatska odvjetnička komora, što u praksi i jest slučaj.

Treće osobe su osobe koje su u ugovornom odnosu s osiguranikom. U praksi se, temeljem uvjeta osiguranja kao sastavnog dijela ugovora o osiguranju, pruža pokriće i za štetu temeljem zakonske izvanugovorne odgovornosti kao posljedice obavljanja odvjetničke djelatnosti.

Zakonodavac je u članku 44. stavak 13. propisao i minimalne iznose osiguranja od 800.000 kn po osiguranom slučaju za svakog odvjetnika odnosno 9.000.000 kn po osiguranom slučaju za odvjetničko društvo osnovano kao društvo s ograničenom odgovornošću. Obnova ugovora o osiguranju propisana je u članku 44. stavak 4. ZOOD.

ZOOD i dalje sadrži (protuzakonite) odredbe o zajedničkom utvrđivanju uvjeta osiguranja od strane osiguratelja. Također, vrlo je zanimljiva odredba članka 44. stavak 10. koja upućuje na tzv. zakonsko osiguranje (dakle bez sklapanja ugovora o osiguranju, bez saznanja o uvjetima osiguranja, premiji osiguranja, eventualnom sudjelovanju osiguranika u šteti, itd.) koja nije primjerena suvremenim obveznopravnim odnosima između ugovornih strana obzirom je suprotna načelima slobodnog uređivanja obveznih odnosa, ravnopravnosti sudionika i dužnosti suradnje.

5.2.3 Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava (13.09)

Hrvatski je zakonodavac uredio pitanje osiguranja od profesionalne odgovornosti ovlaštenih arhitekata i inženjera prvenstveno donošenjem Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju (dalje u tekstu: Zakon o komorama). Zakon o komorama u biti se odnosi na četiri različite komore: Hrvatska komora arhitekata, Hrvatska komora inženjera građevinarstva, Hrvatska komora inženjera strojarstva i Hrvatska komora inženjera elektrotehnike. Njegove odredbe odnose se jednako na sve članove svake pojedine komore osim ako izričito nije drukčije navedeno. Osim navedenog Zakona o komorama, obveza ugovaranja osiguranja od profesionalne odgovornosti propisana je i Zakonom o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje (dalje u tekstu: Zakon o poslovima).

Zakon o komorama u člancima 54. – 57. propisuje tko su osigurane osobe, iznos osiguranja, ulogu pojedine komore, donošenje uvjeta osiguranja i solidarnu odgovornost. Zakon o poslovima u članku 30. stavak 3. propisuje obvezu

izvođača osigurati se od profesionalne odgovornosti. Izvođač je pravna ili fizička osoba registrirana za obavljanje djelatnosti građenja.

Prema Zakonu o komorama, obveznik sklapanja (osnovnog) osiguranja od profesionalne odgovornosti je pojedina komora i članovi te komore dužni su joj naknaditi iznos premije osiguranja.

Treće osobe su „investitori ili druge osobe“ pri čemu je moguće da između ovlaštenog arhitekta odnosno inženjera i druge osobe nema ugovornog odnosa. To znači da će u takvim ne baš čestim slučajevima temelj odgovornosti biti izvanugovorna odgovornost koja se mora odnositi na obavljanje poslova iz djelokruga ovlaštenih arhitekata odnosno inženjera.

Zakon o komorama propisuje minimalni iznos osiguranja od 1 milijun kuna (po štetnom događaju?). Zakon o poslovima ne navodi nikakav limit/iznos osiguranja, no uzevši u obzir odredbe zakona umjesto kojega je ovaj Zakon o poslovima stupio na snagu, logično je tumačenje da se primjenjuje isti iznos osiguranja kao u Zakonu o komorama.

Zakonodavac i kod donošenja ovih propisa nije bio odveć temeljit ostavivši time praksi da temeljem ugovora o osiguranju definira nedostajuće odnosno nejasne zakonske/podzakonske odredbe. Navedeno se prvenstveno odnosi na vrstu odgovornosti, stupanj krivnje ili odgovornost bez krivnje, opseg pokrića, itd. No, čak i u zakonskom definiranju osiguranja od profesionalne odgovornosti, zakonodavac je nedosljedan pa u Zakonu o komorama u članku 54. navodi obveznike osiguranja – ovlašteni arhitekti, ovlašteni arhitekti urbanisti i ovlašteni inženjeri dok u slijedećem članku pri definiranju osoba za koje odgovarajuća komora preuzima osiguranje navodi i strane ovlaštene osobe.

6. ZAKLJUČAK

Osiguranje od odgovornosti specifična je vrsta osiguranja. Koncept kojim se pruža pokriće za štetu na interesima neke druge osobe (treća osoba!) uslijed nepažnje, propuštanja ili propusta osiguranika i dalje prečesto ne nailazi na razumijevanje od strane osiguranika (štetnika) a ponekad i od samih profesionalaca – posrednika u osiguranju.

Stepenica više, kako u pogledu preuzimanja rizika tako i rješavanja šteta je osiguranje od ugovorne (profesionalne) odgovornosti. Navedeno prati relativno skromna stručna literatura ali još više raznolikost tumačenja osnovnih postavki, opsega pokrića i rješavanja odštetnih zahtjeva s osnova profesionalne odgovornosti. Kada tome pridodamo i nisku razinu svijesti o potrebi ugovaranja odgovarajućeg osiguranja od profesionalne odgovornosti (a nažalost vrijedi i općenito za osiguranja od odgovornosti), dobivamo sliku stanja na hrvatskom tržištu.

Situacija s osiguranjima od profesionalne odgovornosti i okidačima razlikuje se od tržišta do tržišta. Francuska primjerice propisuje obvezu osiguranja od profesionalne odgovornosti za više od 100 raznih djelatnosti, Njemačka dopušta upotrebu okidača nastanka štetnog događaja i prijave štetnog događaja (i okidača uzroka štetnog događaja), Italija od 2018. godine dopušta primjenu okidača prijave štetnog događaja uz ispunjenje posebnih predugovornih zahtjeva.

Hrvatska tu nije iznimka. Naš (pre)strogi zakonodavni okvir, koji u svojoj biti priznaje jedino okidač nastanka štetnog događaja, onemogućava tržišni razvoj osiguranja od profesionalne odgovornosti. Profesionalci koji su u pravilu stranke ugovora o osiguranju od profesionalne odgovornosti, unatoč određenoj dispozitivnosti (pod)zakonskih propisa, u bitnome su ograničeni prisilnim odredbama o zastarnim rokovima. Sukladno članku 924. ZOO, odstupanje od odredaba Odsjeka 27. Ugovor o osiguranju, moguće je samo ako je u nedvojbenom interesu osiguranika. Navedeno bi trebalo vrijediti za potrošačke ugovore ali ne i za trgovačke ugovore koji su praktički svi kod osiguranja od profesionalne odgovornosti. Postavlja se pitanje – koliko velik/značajan mora biti taj interes osiguranika da bi bio nedvojben? Koliko mora vrijediti, koliko dugo mora trajati? Primjerice, pokriće čiji bi zastarni rok bio skraćen uz istovremeno dodatno spuštanje premije osiguranja i uključivanje dodatnih posebnih pokrića, po čemu nije u nedvojbenom interesu osiguranika? Može li/treba li sud biti taj koji će procjenjivati opravdanost pokrića/isključenja u ugovoru o osiguranju koji su sklopili profesionalci? Temeljem čega zakonodavac smatra da bolje zna i razumije potrebe profesionalaca u obavljanju njihovih djelatnosti i da će moći odgovarajuće pratiti razvoj i primjenu umjetne inteligencije, bolje rečeno strojnog učenja u obavljanju pojedinih djelatnosti? Osiguratelji jesu profesionalci u djelatnosti osiguranja (isto kao i posrednici) no snaga i kvaliteta pokrića koja pružaju usko je vezana uz (specifične) potrebe svake od djelatnosti kojom se bavi drugi profesionalac iz ugovora o osiguranju od profesionalne odgovornosti. Njihovom suradnjom i razmjenom informacija doći će do sklapanja ugovora o osiguranju od profesionalne odgovornosti koji će najpotpunije odgovarati stvarnim potrebama osiguranika.

Upravo iz svih u ovom radu navedenih razloga, posebice potpune ugovorne slobode profesionalaca, osim ako je u suprotnosti s načelom savjesnosti i poštenja, potrebno je da zakonodavac revidira (zastarjeli) stav o primjeni okidača i, uz suradnju s osigurateljima i ostalim tržišnim dionicima, omogući slobodu ugovaranja osiguranja od profesionalne odgovornosti uz minimalna i stvarno nužna zakonska ograničenja.

Pitanje ugovornih sloboda vezano je i uz propisivanje obveznih osiguranja od profesionalnih odgovornosti. Iako bi se „na prvu“ moglo zaključiti da je najbolje propisati ih što više, navedeno nije nužno točno. Svaka djelatnost nosi određeni rizik no neke djelatnosti predstavljaju bitno veći rizik kako za osiguranike (štetnike) tako i njihove korisnike (oštećenike). Ne umanjujući važnost ni jedne djelatnosti, primjerice činjenica je da djelatnost energetskih certifikatora predstavlja bitno niži rizik od djelatnosti zdravstvenih radnika. Hrvatski zakonodavac, uz

pojedina odstupanja, uspijeva zadovoljavajuće pratiti širenje kruga obveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti. Međutim, problem je u nepotpunom i nejasnom definiranju uvjeta ili čak nepostojanju osnovnih „pravila igre“ koja, između ostalog, uključuju vrstu odgovornosti, stupanj krivnje ili odgovornost bez krivnje, preciziranje kruga trećih osoba, opseg pokrića, iznose osiguranja, itd. Bez jasnog i nedvosmislenog definiranja bitnih parametara odgovornosti svake pojedine djelatnosti, u suradnji s ovlaštenim predstavnicima pojedine struke i predstavnicima osiguratelja, otvara se prostor tumačenjima i praksi s kojima na kraju nitko neće biti zadovoljan.

Zaključno, autor smatra da će ovaj rad, kao plod njegovih teorijskih i praktičnih znanja, dati dodatan poticaj uređivanju pitanja osiguranja od profesionalnih odgovornosti na zadovoljstvo svih dionika – zakonodavca, struke i najvažnijih – trećih osoba iz ugovora o osiguranju od profesionalne odgovornosti.

Summary: *Liability insurance is the most important type of insurance to protect insured's (defendant) material interests. Claim compensation, in practice mostly in moneys, allows claimant a coverage for actual loss suffered. Professional indemnity insurance, which is related to professional conduct of (business) activity and is in focus of this paper, raises various practical issues out of which two main ones: (unregulated) legal frame and role of so-called triggers which actually define insurance contract activation depending on the moment when a loss occurred.*

After introductory part in which concept, types and function of (professional) liability insurances are explained, author provides an overview of all mandatory and voluntary professional indemnity insurances as at 31 December 2020 (excluding transport insurances and registered transport activity). In the paper, liability insurance legal frame is being clarified along with some particularities. A critical observation and trigger analysis along with examination of different triggers application in practice and compliance with legal requirements has been provided. In conclusion, various proposals on (re)definition of legal provisions in respect of application of triggers are given as well as possible development and spread of professional indemnity insurances in the Croatian insurance market.

Keywords: *liability insurance, professional indemnity, trigger, statute of limitation*

Navedeni izvori i korištena literatura

Belanić, L. (2009), Obvezna osiguranja od odgovornosti izvan djelatnosti prometa i prijevoza u hrvatskom i poredbenom pravu s osvrtom na određivanje obveznika sklapanja osiguranja i kruga trećih osoba, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 30, br. 1, str. 551-600

Ćurković, M. (2015), Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti, Inženjerski biro d.d., Zagreb

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), dostupno na <https://www.hanfa.hr/publikacije/statistika/#section2> (posjećeno 20.09.2021.)

Hrvatski ured za osiguranje, dostupno na <https://huo.hr/hr/statistika> (posjećeno 19.09.2021.)

International Risk Management Institute, Inc. (IRMI), dostupno na: <https://www.irmi.com/articles/expert-commentary/coverage-trigger-getting-it-right-for-the-right-reason> (posjećeno 10.09.2021.)

Pavić, D. (2009), Ugovorno pravo osiguranja : komentar zakonskih odredaba, Tectus d.o.o., Zagreb

Ovršni zakon	NN,	112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17 i 131/20
Stečajni zakon	NN,	71/15 i 104/17
Zakon o cestama	NN,	84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14 i 110/19
Zakon o dadiljama	NN,	37/13, 98/19
Zakon o Hrvatskoj komori inženjera šumarstva i drvne tehnologije	NN,	22/06
Zakon o javnom bilježništvu	NN,	78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09 i 120/16
Zakon o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju	NN,	78/15, 114/18 i 110/19
Zakon o kreditnim institucijama	NN,	159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20 i 146/20
Zakon o lijekovima	NN,	76/13, 90/14 i 100/18
Zakon o ljekarništvu	NN,	121/03, 142/06, 35/08 i 117/08
Zakon o obavljanju geodetske djelatnosti	NN,	25/18
Zakon o obveznim odnosima	NN,	35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18
Zakon o održivom gospodarenju otpadom	NN,	94/13, 73/17, 14/19 i 98/19
Zakon o odvjetništvu	NN,	9/94, 117/08, 50/09, 75/09 i 18/11
Zakon o osiguranju	NN,	30/15, 112/18, 63/20 i 133/20
Zakon o poreznom savjetništvu	NN,	127/00, 76/13 i 115/16
Zakon o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje	NN,	78/15, 118/18 i 110/19
Zakon o posredovanju u prometu nekretnina	NN,	107/07, 144/12, 14/14 i 32/19

Zakon o privatnim detektivima	NN,	24/09
Zakon o privatnoj zaštiti	NN,	16/20
Zakon o pružanju usluga u turizmu	NN,	130/17, 25/19, 98/19 i 42/20
Zakon o psihološkoj djelatnosti	NN,	98/19
Zakon o računovodstvu	NN,	78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20 i 47/20
Zakon o reviziji	NN,	127/17
Zakon o socijalnopedagoškoj djelatnosti	NN,	98/19
Zakon o tržištu kapitala	NN,	65/18 i 17/20
Zakon o veterinarsko-medicinskim proizvodima	NN,	84/08, 56/13, 15/15 i 32/19
Zakon o zaštiti okoliša	NN,	80/13, 153/13, 78/15, 12/18 i 118/18
Zakon o zdravstvenoj zaštiti	NN,	100/18 i 125/19
Odluka o eksternalizaciji	NN,	118/20
Pravilnik o pružanju i korištenju usluga povjerenja	NN,	60/19
Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja	NN,	23/16, 27/16 i 42/19
Pravilnik o stalnim sudskim vještacima	NN,	38/14, 123/15, 29/16 i 61/19